

9. Людкевич Г. Українські підприємці купують нерухомість там, де умови для бізнесу кращі / Г.Людкевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://newsradio.com.ua/2013_04_16/Ukra-nsk-p-dpri-mc-kuirujut-neruhom-st-tam-de-umovi-dlja-b-znesu-krashh-ekspert/

10. IMD World Competitiveness Yearbook 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://imd.org/yearbook_2013_rep.pdf.

11. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів. – К.: Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України, 2013. – 356 с.

12. Fujita M. *The Spatial Economy: Cities, Regions, and International Trade* / M.Fujita, P. R.Krugman, A. J.Venables. – Cambridge, MA, MIT Press, 1999. – 386 p.

УДК: 347.19

В.М. Кравчук

д. ю. н.,

суддя Львівського окружного адміністративного суду

«ФІКТИВНА» ЮРИДИЧНА ОСОБА

В статті обґрунтовується необхідність запровадження нового для українського цивільного права інституту фіктивної юридичної особи. Доводиться, що юридична особа є фіктивною, якщо вона створена внаслідок фіктивного засновницького правочину.

Ключові слова: юридична особа, товариство, фіктивність, засновник, господарська діяльність.

В статье обосновывается необходимость введения нового для украинского гражданского права института фиктивного юридического лица. Обосновывается, что юридическое лицо является фиктивным, если оно создано в результате фиктивной учредительной сделки.

Ключевые слова: юридическое лицо, общество, фиктивность, учредитель, хозяйственная деятельность.

The article substantiates the need for the introduction of a new Ukrainian Civil Rights Institute Fictitious company. It is proved that the entity is a dummy if it is created as a result of fraudulent constituent transaction.

Key words: legal person, partnership, fictitious, founder, economic activity.

Постановка проблеми. Останніми роками термін «фіктивна юридична особа», «фіктивне підприємство» міцно закріпився в юридичній практиці та де-не-де став з'являтися і в нормативних актах. Практична необхідність в такій конструкції очевидна і вже навіть напрацьована певна методика роботи з такими організаціями [1]. Водночас, теоретична концепція фіктивної юридичної особи відсутня.

Виклад основного матеріалу. Юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку (ст. 80 ЦК України). Виходячи з принципу публічної достовірності даних державного реєстру, презюмується, що кожна юридична особа створена законно. Відтак, фіктивність юридичної особи, її недійсність, є винятком. З огляду на це ознаки фіктивності та її наслідки повинні бути чітко визначені законом.

Поняття фіктивної юридичної особи законодавчо не закріплене. Фіктивність в цивільному праві застосовується щодо правочинів і там це явище дістало найбільшого розвитку. Очевидно, що фіктивність є універсальною категорією, а тому фіктивний правочин і фіктивне підприємство – це лише різновиди фіктивності, як такої.

Фіктивним є правочин, який вчинено без наміру створення правових наслідків, які обумовлювалися цим правочином (ст. 234 ЦК України). Такий правочин суперечить загальним умовам дійсності правочинів (п. 5 ст. 203 ЦК України): правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним. Верховний Суд України висловив думку, що для визнання правочину фіктивним необхідно встановити наявність умислу всіх сторін правочину. Саме по собі невиконання правочину сторонами не означає, що укладено фіктивний правочин. У разі якщо на виконання правочину було передано майно, такий правочин не може бути кваліфікований як фіктивний [2]. З наведеного можна дійти висновку, що фіктивний правочин вчиняється умисно, але без наміру створення правових наслідків, які є змістом правочину.

Ці ж критерії слід використовувати і під час оцінки юридичної особи на предмет фіктивності. В попередніх своїх роботах автор доводив, що юридична особа – це особлива цивільно-правова форма реалізації правомірних інтересів засновників [3]. Створення юридичної особи – це завжди наслідок волевиявлення її засновників, тому вона має похідний характер. З огляду на те, що юридична особа створюється за волевиявленням засновників, яке з цивільно-правової точки зору є правочином, фіктивною є юридична особа, яка створена внаслідок фіктивного засновницького правочину.

Засновницький правочин є фіктивним, якщо його вчинено без наміру здійснення діяльності, яка передбачена установчими документами. В цьому випадку особа, яка зазначена засновником, насправді має

іншу мету, як-от отримання плати від ініціаторів заснування, надання їм послуг, погашення зобов'язань, надання послуг контрагентам з неправомірного формування валових витрат, прикриття протиправної діяльності. Часто засновник діє в інтересах третіх осіб, реальних ініціаторів (організаторів), які управляють юридичною особою особисто або через інших осіб.

Таке розуміння узгоджується з поняттям фіктивного підприємництва, яке наведене у ст. 205 Кримінального кодексу України. Відповідно до цієї статті фіктивне підприємство – це створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона. Разом з тим, слід мати на увазі, що не все фіктивне підприємство є злочинним. Відсутність у засновника наміру здійснювати господарську діяльність, само по собі, не свідчить про злочинність умислу. Фіктивність юридичної особи, сама по собі, не є правопорушенням. Але якщо вона поєднується з метою прикриття або здійснення незаконної діяльності, то це в сукупності становить предмет злочину.

Зазначена вище стаття, крім створення, передбачає ще один спосіб фіктивного підприємництва – придбання юридичної особи. З цивільно-правової точки зору, придбання юридичної особи – це придбання (набуття у власність) часток в статутному капіталі товариства (корпоративних прав) за договором. В цьому випадку такий договір не є фіктивним, оскільки він спрямований на придбання часток, але фіктивною є господарська діяльність, яка буде здійснюватися від імені цієї юридичної особи. Відтак, придбання не є способом утворення фіктивної юридичної особи. Її фіктивність визначається на час створення, одноразово, і в подальшому не змінюється і не усувається.

Слід мати на увазі, що фіктивний правочин – це лише один з видів недійсних правочинів. За аналогією, можна дійти висновку, що фіктивність юридичної особи – це лише одна з підстав її недійсності. І хоч поняття недійсної юридичної особи ще в теорії не розроблене, видається очевидним, що така аналогія з правочинами цілком допустима. Засновницький правочин може бути недійсним з будь-яких підстав, які передбачені ст. 217-235 ЦК України. Недійсність засновницького правочину свідчить про недійсність юридичної особи.

Загальним наслідком недійсності юридичної особи (незалежно від підстав) є її ліквідація. Залежно від підстав недійсності, можуть наставати спеціальні наслідки у вигляді відшкодування шкоди. Ці відносини потребують спеціального дослідження і докладно зупинятися на них в цій роботі немає можливості.

Виявлення ознак фіктивності є підставою для звернення до суду з адміністративним позовом про припинення юридичної особи. У ст. 55-1 ГК України, яка має назву «Фіктивна діяльність суб'єкта господарювання» йдеться про ознаки фіктивності, що дають підстави для звернення до суду про припинення юридичної особи або припинення діяльності фізичною особою – підприємцем, в тому числі визнання реєстраційних документів недійсними. Такими ознаками є:

- відсутність реєстрації у державних органах, якщо обов'язок реєстрації передбачено законодавством. Принагідно відзначаємо, що не конкретизовано, про які саме органи йдеться;
- реєстрація (перереєстрація) суб'єкта господарювання:
 - а) на недійсні (втрачені, загублені) та підроблені документи;
 - б) фізичними особами з подальшою передачею (оформленням) у володіння чи управління підставним (неіснуючим), померлим, безвісти зниклим особам або таким особам, що не мали наміру провадити фінансово-господарську діяльність або реалізовувати повноваження;
 - в) провадження фінансово-господарської діяльності без відома та згоди його засновників та призначених у законному порядку керівників.

Окремі ознаки фіктивної господарської діяльності перегукуються з ознаками фіктивної юридичної особи, оскільки створення юридичної особи є способом здійснення фіктивної господарської діяльності. Водночас, ці поняття є самостійні одне щодо одного. Може існувати ситуація, коли юридичну особу було створено фіктивно, а фіктивної господарської діяльності немає.

Юридична особа існує до моменту внесення запису про її припинення до державного реєстру. Тому навіть за наявності очевидних ознак її фіктивності, вона ще тривалий час залишається правоздатною і дієздатною. Водночас, саме по собі встановлення ознак фіктивності юридичної особи, незалежно від того, чи було подано позов про її припинення, впливає на оцінку діяльності, правочинів, окремих господарських операцій та документів цього суб'єкта. Якщо підприємство створене з протиправною метою, то всі його дії на рівні презумпції будуть сприйматися як спосіб досягнення цієї мети.

Відповідно до ст. 92 ЦК України юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, які діють відповідно до установчих документів та закону. Відтак, якщо органи фіктивної юридичної особи були сформовані фіктивно, то чи набуває юридична особа цивільних прав та обов'язків? Сумнівно. Інститут схвалення правочинів, укладених неналежним представником (ст. 241 ЦК України), до цих правовідносин не поширюється, оскільки схвалення повинно здійснюватися належним представником, а таких фіктивна юридична особа не має. Отже, усі правочини за участю фіктивної особи можуть визнаватися недійсними внаслідок дефекту суб'єктного складу, а отже й волевиявлення.

Фіктивність юридичної особи встановлюється в судовому порядку в межах розгляду справи про її примусове припинення. У більшості випадків позивачами у цій категорії справ виступають органи податкової служби. Іноді звертаються прокурори в інтересах держави в особі державних реєстраторів. Як доказ фіктивності юридичної особи фігурують вироки судів, якими засуджено осіб за фіктивне підприємство та/або підробку документів.

У постанові суди часто обмежуються рішенням про припинення юридичної особи і уникають призначення ліквідаційної комісії (ліквідатора). Фактично ліквідацією ніхто не займається і юридична особа надалі перебуває в Єдиному державному реєстрі, а отже де-юре існує. Складність в тому, що засновники фіктивної юридичної особи, як правило, не причетні до її діяльності, а тому покладення на них функцій ліквідаційної комісії є нелогічним і безперспективним: вони все-одно не здатні провести ліквідацію. Більш обґрунтованим виглядає призначення до ліквідаційної комісії ініціаторів (організаторів) фіктивної юридичної особи, оскільки вони фактично її створювали у власних інтересах. Проте ці особи не завжди відомі.

Висновки. Підсумовуючи наведене, вважаю, що концепція недійсної (фіктивної) юридичної особи потребує докладного аналізу та теоретичного обґрунтування. Її запровадження на практиці здатне розмежувати юридичних осіб з огляду на легальність їх створення.

Список використаних джерел

1. *Методические рекомендации относительно организации борьбы с "фиктивными" и "транзитными" предприятиями (Лист ДПА України № 8742/7/26-9517 від 03.06.2002 р.) // Бухгалтер, № 23 від 09.06.2002*
2. *Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» //*
3. *Кравчук В.М. Соціально-правова природа юридичної особи. – Дис. к.ю.н. – Л.: Львівський національний ун-т ім. Івана Франка, 2000. – 186 с.*

УДК-342.9 (УК)

Л.О. Остапенко
асистент

Навчально-наукового інституту права і психології
Національного університету «Львівська політехніка»

СПІВСТАВЛЕННЯ ВИДІВ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ: МАТЕРІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто матеріальний аспект окремих видів юридичної відповідальності за правопорушення, в галузі охорони праці. Проаналізовано шляхом співставлення ознаки дисциплінарної, адміністративної та кримінальної відповідальності за правопорушення в галузі охорони праці.

Ключові слова: співставлення; юридична відповідальність; правопорушення; охорона праці.

В статье рассмотрен материальный аспект отдельных видов юридической ответственности за правонарушение в сфере охраны труда. Проанализированы путём сопоставления признаков дисциплинарной, административной и уголовной ответственности за правонарушения в сфере охраны труда.

Ключевые слова: сопоставление; юридическая ответственность; правонарушение; охрана труда.

The article describes the material aspect of certain types of legal liability for violations of occupational safety. Analyzed by comparing the signs of disciplinary, administrative and criminal responsibility for offenses in the sphere of labor protection.

Key words: comparison, legal liability, offense, protection of labor.

Постановка проблеми. Застосування заходів юридичної відповідальності є неоднаковим за правопорушення вчинені в галузі охорони праці.

Різні за суспільною безпекою і шкодою протиправні посягання в галузі охорони праці свідчать про достатньо широкий перелік суб'єктів, що порушують трудові відносини в сфері охорони праці. Існує достатньо широкий вибір заходів відповідальності за вчинення правопорушень в галузі охорони праці, які за певних обставин залишаються «непрацюючими», гальмується введення нових видів покарань (наприклад, дискваліфікація, яку можна застосувати до посадової особи, що вчинила протиправні дії).

Вимагають більш поглибленого вивчення обставини вчинення правопорушень, з'ясування поняття «малозначності» вчинених протиправних дій, більш аргументованої характеристики об'єктивних і суб'єктивних ознак правопорушень в галузі охорони праці.

Основною метою статті є аналіз на основні співставлення різних видів юридичної відповідальності за порушення в галузі охорони праці та пропозиція підходів щодо усунення розбіжностей в тлумаченні і застосуванні норм чинного законодавства, що охороняють відносини у сфері охорони праці.

Аналіз досліджень і публікацій. Висвітленню питань аналізу досліджень і публікацій щодо співставлення видів юридичної відповідальності за правопорушення що вчинені в галузі охорони праці